

Beate Heide og Rina Nicolaisen

Skolens ansvar for – og elevens rett til et trygt og godt læringsmiljø

Skolens ansvar har historisk sett vært knyttet til undervisning i fag som norsk, engelsk og matematikk. De siste skolereformene har gitt skolen nye oppgaver. I tillegg til det faglige, har skolen fått ansvar for elevenes skolemiljø og trivsel på skolen¹. Skolens ansvar omfatter også elevenes skolevei og fritidstidene.

I denne artikkelen velger vi å omtale uønskede hendelser mellom elever og mellom lærere og elever som krenkelser. Dette begrepet er mer dekkende enn mobbing. Lov om grunn og videregående opplæring kapittel 9a gir elevene rett til et trygt og godt læringsmiljø. Det kan være et godt læringsmiljø uten at eleven er trygg, og det kan være trygt på skolen uten at det er et godt læringsmiljø, ut fra den enkelte elevs subjektive oppfatning. Et barn er utsatt for krenkelse når barnets grenser overtreddes. Dette kan skje ved at de er vitne til vold, utsettes for voldelige handlinger eller verbal sjikanering eller trusler. (Kirkengen og Brantsæg Næss, 2015)

TILTAK FOR Å FOREBYGGE KRENKELSE

Det finnes ulike teoretiske tilnærminger som skoler kan støtte seg til for å forebygge mobbing. I barneskolen integreres ofte et skolemiljøprogram på de første trinnene i barneskolen. Mange skoler i Norge har benyttet seg av

ferdige programmer i arbeidet for et godt læringsmiljø og elevmiljø. Det er spesielt to programmer som regnes som dedikerte antimobbingprogrammer, hvor hovedarbeidet fokuserer på hva voksne gjør eller ikke gjør. Disse to er Olweus (Uni.no) og Zero (Ungsinn.no, 2017). Forskningsresultater viser at Olweus-programmet er et av få programmer på verdensbasis som oppfyller strenge krav til vitenskapelig dokumentert å ha positive effekter i arbeid mot mobbing. (Uni.no; Eriksen m.fl., 2014). Olweusprogrammet og Zero er skoleomfattende programmer som har mål om å forebygge og redusere mobbeproblemer i skolen ved å skape et trygt og godt skolemiljø for alle elever. Suksesskriteriene for å lykkes i et slikt program er at det er forankret kollektivt og i ledelsen og at det ikke bare står og faller på enkeltpersoners entusiasme og stå-på-vilje.

BARNAS ARBEIDSMILJØ

Første august 2017 trådte det nye kapittel 9 i "Lov om grunn- og videregående skole" i kraft.

Beate Heide er fag- og skjønnlitterær forfatter og spesialpedagog med lang erfaring i arbeid med barn som strever på ulike arena. Jobber i Statped.

Rina Nicolaisen er utdannet spesialpedagog. Hun arbeider som veileder og kursholder for Hjerte i Relasjonen. Hun har skrevet flere artikler i Fosterhjemskontakt og Spesialpedagogikk.

I 2003 ble det gjort justeringer i “Lov om grunn- og videregående opplæring”. Da ble paragraf 9a-3 innført, en paragraf som sikret elevene et trygt læringsmiljø. Det nye med denne paragrafen var at det ble en fastlagt prosedyre som forteller hvordan elever og foresatte kunne klage inn forhold de mente var klanderverdig i skolen. Paragraf 9a-4 utløste enkeltvedtak etter “Lov om offentlig forvaltning”. Skolen ble pålagt å utarbeide en handlingsplan som skulle bøte på skaden.

De nye presiseringene i 2017 av kapittel 9 styrker elevens rettigheter til å si fra, og skolens plikt til å se uheldige forhold mellom elever og mellom lærer-elev. Det nye er tjenesteveien i forvaltningen av det nye kapitlet. Det nye kapitlet stadfester også at det er elevens subjektive opplevelse som skal være utgangspunktet for om det skal meldes fra om uønskede situasjoner. Føler eleven seg krenket skal skolen undersøke saken, og komme med adekvate tiltak.

Dette grunnsynet på krenkelse er også i tråd med Barnekonvensjonen fra FN. Artikkel 12 i Barnekonvensjonen gir barn rett til å bli hørt i saker som angår dem. Dette er en rettighet som kun blir satt ut i livet dersom de voksne vet om den, og jobber med forståelsen av hvordan barnekonvensjonen kan anvendes på deres skole.

Det nye kapittel 9 i “Lov om grunn- og videregående opplæring” omtales ofte som mobbeparagrafene. Det er media som har fokusert på ett, etter vårt syn, uheldig begrep som bare omhandler deler av innholdet i den nye forståelsen av barns rett til et trygt og godt læringsmiljø. Mobbing utgjør en bit av dette, men rettigheten strekker seg lengre enn det relativt snevre, og tungt belastede, begrepet mobbing.

Når en elev utsettes for krenkelser, og den som utfører handlingene er en medelev, har skolen like stort ansvar for å hjelpe begge elevene slik at deres rett til å ha et godt og trygt skolemiljø blir ivaretatt. Dette perspektivet er essensielt i behandlingen av saker der det er en krenket part og en som krenker.

En har i stor grad gått bort fra tanken om at en elev skal flyttes ut av situasjon. I noen tilfeller er det den som er utsatt for krenkelse som har

blitt flyttet, og i andre tilfeller den som krenker. Noen ganger har den som utsettes for krenkelser, sammen med foreldrene, gitt opp å få til endring, så de har byttet skole. Å flytte en elev, enten det er den som mobbes eller mobber, løser ingen problemer, det bare flytter problemene. Konfliktløsning er en av de viktigste ferdighetene å beherske, og ved krenkelser blir skolens evne til nettopp å lage gode løsninger for begge parter satt på prøve. Har en lykkes når en elev må bytte skole? Eller blir dette et nederlag? For hvem i så fall: Eleven eller skolen?

LIVET PÅ SKOLEN

Skolehverdagen for ungene består av både formelle undervisningssituasjoner, lek og aktiviteter med jevnaldrende og en transportetappe til og fra skolen. Livet i klasserommet er ikke alltid like oversiktlig, og fri-minuttene og skoleveien er ofte en anledning til å komme under lærernes radar for å utøve aktiviteter som oppleves både ydmykende og truende, og ikke minst krenkende. Følgende eksempelfortelling illustrerer hvordan det kan oppleves for den som blir krenket, og videre hvordan saken kan gripes an av en lærer. Her er en situasjonsrapport:

Skolesekken flyr høyt i lufta. Etter en høy og rå flytur lander den på bakken. En av guttene trækker i søla og hopper deretter på sekken. Sparker til den også. Jonatan ser på, og har tårer i øynene. Tårene vil liksom ikke komme ut. De sprenger på, og det gjør så innmari vondt. Hva kan han gjøre? Ikke annet enn å vente på at det er over.

Det er de samme tre guttene som alltid gjør slike ting mot han. Aksel, Robin og Jonas. De går i samme klasse som ham. “Hvis du sier dette til noen er du død!” kommer det fra Aksel. Det er han som leder an. “Hørte du hva jeg sa?” Aksel gjentar spørsmålet når han ikke får svar. Jonatan klarer ikke å si et ord tilbake. Han nikker og bekrefter at han har forstått. Ikke at han har tenkt å si det til noen. De ville uansett ikke forstå hva som forgår, og som har foregått lenge. Jonatan og guttene går i 2.klasse. Det er mai og vår. Skolen tar ferie om en måned. Det hele startet mot slutten av 1.klasse. Et år med dritt. Det verste er at det er så utholdelig å ikke vite når det skjer. Jonatan går med en stor klump i magen hver dag. Gruer seg til

å dra på skolen. Hvis jeg bare kunne fortelle det til noen? Ville det bli bedre da? Ville de andre vennene i klassen prøve å hjelpe? Nei, tenker Jonatan. Det er flaut å være redd for disse guttene, og flaut at de er så ekkel. Hvem vil være sammen med en som er så mislikt?

Timen er over. Roy ser at Jonatan tar seg god tid. Han pakker sekken nøye, og går rolig ut i garderoben. Roy sier "Ha en fin dag videre, Jonatan!" Jonatan smiler tilbake. Men etter at Jonatan har gått ut blir Roy sittende å tenke. Var det ikke noe kunstig i det smilet til Jonatan? Han virket trist. Eller kanskje det heller var at han virket lei seg. Roy tenker at han vil følge med på dette. Han tar på seg jakken og følger etter på god avstand. Rundt neste hjørne ser han tre gutter stå rundt Jonatan. Sekken hans ligger i sølepytten og de tre bytter på å trampe på den. Plutselig slår en av guttene Jonatan i ryggen. Roy ser at guttene trekker seg tilbake, og at Jonatan tar sekken sin og går.

Nulltoleranse

Det nye kapittel 9a setter barn og unge i sentrum, og endringene gjør at det settes strenge krav overfor skolen og kommunen til å dokumentere hvordan de jobber både forebyggende, og når krenkelser oppdages. Klageordningen skal bli bedre (Regjeringen.no, 2017). Det skal gjøre det enklere, sikrere, mer brukerorientert og effektivt. Fylkesmannen og Utdanningsdirektoratet vil også få rett til å vedta hva kommunen skal gjøre i enkeltsaker, og rett til å gi tvangsmulkt eller dagbøter for å presse frem endringer der det trengs (Regjeringen.no, 2017).

I Jonatans møte med de andre elevene på hjemturen var det ikke mye som minte om godt kameratskap. Gjentatte ganger må han ta imot stygge ord, sekken som kastes opp i luften og tilgrises. Barneombudet (Barneombudet.no) skriver om kapittel 9a på sine sider for elever:

"Du har rett til et skolemiljø som er trygt og godt. Når du er trygg, har venner og trives, da lærer du bedre. Du får utvikle deg, og du får bedre helse. De voksne på skolen skal samarbeide med elevene om å lage et godt skolemiljø. Retten til å ha det bra gjelder også på skoleveien og på skolebussen."

Dette er skrevet slik at elever skal forstå hva slags rettigheter de har når det gjelder et trygt og godt skolemiljø. Derfor er ordvalget enkelt, og innholdet tilpasset barn. Fokuset på utsagnetene er at det er de voksne rundt barna som plikter å sørge for at elever har det bra både i timene, i friminuttene og på skoleveien. Slike meldinger til barn har også den hensikt at terskelen for barn til å melde fra til de voksne skal senkes.

TRUSLER OG SLAG

I eksempelfortellingen blir Jonatan utsatt for fysisk trakassering av sine klassekamerater. Dette innebærer en reell kroppslig kontakt mellom en person og den som er utsatt for uønsket adferd. Hensikten kan være å få kontroll over offeret. Dette kan gjøres ved å påføre spark, biting, slag, riper til han er fullstendig underdanig og ute av stand til å gjengjelde. Akkurat slik er det for Jonatan. Han er maktesløs og redd hele tiden. Kroppen hans er i konstant beredskap. Han er stresset. Utenpå kan man se at Jonatan er lei seg. På skolen er han ukonsentrert.

Jonatan må ta imot- ikke hver dag, men ofte nok. Så ofte at han går i en stadig angst for hva som kommer til å skje på hjemturen. Nå har det snart gått et helt år siden det startet. Hvordan startet det egentlig? Jonatan klarer ikke å huske helt. Han spilte fotball og var ganske god. Dette likte ikke Aksel. Aksel kom med kommentarer om at han var dårlig, og han prøvde å distrahere så godt han kunne når Jonatan hadde ballen. Aksel lot etterhvert Jonatan få vite at han ikke likte ham i det hele tatt.

Misunnelse er en av følelsene som kan ligge bak slike handlinger. Det er en vanskelig følelse å håndtere både for voksne og barn. En annen følelse som kan ligge bak er trangen til selvheldelse på bekostning av å undertrykke en annen. Ofte er dette følelser som barn ikke har navn på, men de kan likevel kjenne dem igjen når vi voksne tematiserer dem.

Å SI FRA

Det skal ofte mye til for at barn varsler om at de ikke har det bra på skolen. Det kan være mange grunner til at barn ikke sier ifra. En grunn er at barnet ofte vil påta seg skylden selv for at

krenkelsene skjer. De tenker ofte at det er noe ved dem selv som er utålelig og at de derfor utsettes for disse hendelsene. Det å bli krenket kan trigge følelsen av skam. Denne kan være så sterk at barnet ikke greier å si fra. Barn er derfor avhengig av å ha voksne rundt seg som er årvåkne, ser, tolker og som tør å sette på dagsorden når de undrer seg over om et barn har det vanskelig. For å oppdage de små nyansene og endringene kreves det at de voksne i skolen og hjemme er relasjonsbevisste. At det er bygget opp en trygg og tillitsfull relasjon slik at det vanskelige kan gis oppmerksomhet. Barn vil ofte fortelle, men trenger hjelp til å komme i gang (Greene, 2014).

Å VÆRE I KONTAKT MED SINE FØLELSER

I dag er det stort fokus på barn og følelser. En ønsker at barn skal sette ord på følelser, både de negative og de positive. Særlig de negative følelsene kan det være viktig at de får uttrykke ved å snakke om det som er vanskelig. Hvis Jonatan hadde turt å fortelle og snakke om hvordan han hadde det, ville dette trolig ha hjulpet ham. Hjemmet og skolen kan legge til rette for at elevene opplever tillit hos lærer, assistenter eller helsepersonell.

Lærer Roy har sett krenkelsene mot Jonatan. Han velger å trekke seg tilbake akkurat nå. I morgen skal han snakke med Jonatan og finne ut hva dette handler om. Roy er kjent med Zero, et program mot mobbing som er et veiledningsprogram skolen bruker. Her vet han at det finnes gode retningslinjer for hvordan han skal gå frem i denne situasjonen. Han vet allerede at han skal snakke med Jonatan først. Deretter skal han snakke med guttene som plaget Jonatan hver for seg, og til sist en samtale med de tre guttene samlet.

RELASJONSORIENTERT SKOLE

I Kapittel 9a brukes begrepet skolemiljø. Det står at alle elever har rett på et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Definisjonen på skolemiljø er det miljøet som er på skolen. Hva som foregår i klassen, i friminuttet, samt på veien til og fra skolen. Er det et positivt eller destruktivt miljø? Et miljø som fremmer helse, trivsel og læring? Utdanningsdirektorater trekker frem at de med

skolemiljø mener de samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forhold på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel. Mange skoler har tatt inn over seg at det viktigste for læring er gode relasjoner. Thomas Nordahl er en av Norges mest kjente skoleforskere. Han hevder at vi ut fra skoleforskningen vet en hel del om hva som gir elevene gode skoler. Nordahl er først og fremst opptatt av læringsmiljøet på skolene. Kort fortalt er læringsmiljøet alt på en skole – bortsett fra undervisningen. Han sier at skolen er to verdener, undervisningsverdenen og elevverdenen. Begge deler må fungere om elevene skal få gode resultater.

At læringsmiljøet er helt avgjørende for om elevene lærer på skolen, er de fleste skoleforskere enige om. Nordahl støtter seg til en av verdens mest kjente skoleforskere, newzealenderen John Hattie, som mener at vi må konsentrere oss mer om ulike faktorer i læringsmiljøet. Godt læringsmiljø er ikke noe kommunepolitikere kan bevilge over skolebudsjettet. Det er noe elever, foreldre, lærere, skolemyndigheter og politikere skaper sammen, mener han.

Det handler om miljøet i klassen. Om forholdet mellom elevene. Om relasjonen lærer-elev. Om klasseledelse. Om foreldre som bryr seg. Om skolens ledelse. Om hvordan det ser ut på skolen (Nordahl, 2012).

Nordahl trekker fram åtte punkter som skal til om en elev skal ha et godt læringsmiljø rundt seg (Nordahl, 2012; Forskning.no, 2015):

- 1 Viktigst å ha venner
- 2 Lærerne bør være voksne
- 3 Skolen bør ha god struktur
- 4 Foreldre bør snakke positivt om skolen
- 5 Fedre bør engasjere seg i skolen
- 6 Eleven må jobbe på skolen
- 7 Øk læringstrykket
- 8 Ikke bestemte pedagogiske metoder

Skoler som har høyt fokus på relasjoner i alle ledd, syntes å oppnå bedre resultater. Som en del av relasjonsarbeidet står konfliktløsning frem som en arena som gir muligheter for relasjonell vekst. Vi vil i det videre se på hvordan relasjonsarbeid kan være til støtte for både den krenkede eleven og de som krenker i kasuset

vårt. I konfliktløsning er det lett å gå i fella og ta parti med en av partene. Det skaper sjelden varige løsninger, fordi selve konflikten ligger og ulmer. Å finne løsninger som de involverte parter er med på å komme fram til, kan derimot føre til personlig vekst. Lærer Roy er tydelig. Han setter krav til elevene om opprydding gjennom samtale, og han involverer foreldrene i prosessen. To gode grep. Roy er opptatt av at guttene skal få det bedre sammen.

Neste dag har lærer Roy avtalt med en av faglærerne at denne skal ta over undervisningen. Roy møter Jonatan ved inngangsdøren og ber ham bli med til et møterom. Jonatan setter seg ned på en av stolene, og lærer Roy åpner med å fortelle hva han så i går. Jonatan ser ned i gulvet. Roy sier "Jeg vet at disse guttene plager deg, og det syntes jeg ikke er bra. Nå vil jeg at du skal fortelle meg hva som skjedde, om dette har skjedd før. Jeg vil at du skal vite at jeg er her for deg og at jeg vil støtte deg. Jeg vil også passe på at dette tar slutt og at det ikke fortsetter. Nå vil jeg høre din historie". Jonatan har et godt forhold til Roy, men Jonatan er skeptisk. Han er redd. Blikket fanger lærer Roy sitt og han ser at han kan stole på ham. Så starter Jonatan å fortelle. Om slag, spark og at han fikk vondt. Han bekrefter at han syntes det er flaut, og han bekrefter at han er redd for guttene. Etter at Jonatan er ferdig med å fortelle sier Roy at han vil ha en samtale med hver av guttene, - og at han vil snakke med dem i løpet av dagen. Roy trykker Jonatan på at han ikke skal være redd og at han må stole på det han sier han vil gjøre. Roy sier at han vil ringe hjem til foreldrene til Jonatan for å fortelle hva som har skjedd.

Når samtalen er over er det friminutt. Jonatan går ut. Roy ser at Jonatan virker lettet. I friminuttet velger Roy å samtale med Aksel først. Han går rett på sak og sier hvorfor han har bedt om å snakke med han. Aksel vrir seg i stolen, og prøver å nekte. Roy sier "Jeg så hva som skjedde. Jeg så at du hoppet i søla og tråkket på ranselen til Jonatan. Nå vil jeg vite hvor lenge dette har pågått?" Aksel gir seg og forteller. Han forteller at det har skjedd over lang tid. Ikke hver dag, men ofte. Aksel lover at han ikke skal gjøre dette mer, og ber læreren om å ikke si noe til foreldrene. Lærer Roy sier "Dette er så alvorlig at dette må foreldrene deres få vite, og de skal hjelpe dere med at dette ikke skal skje igjen". Nå kan du gå ut til klassen.

Roy bruker samme prosedyre i samtale med Robin og Jonas. Ikke noe snikk snakk- men rett på sak. Begge er først usikre, men velger å fortelle. Det kommer frem at Aksel er den som for det meste tar initiativ til å krenke Jonatan. Robin og Jonas følger på. De sier at de ser at dette ikke er bra og at de ikke er noe bedre enn Aksel. Roy forteller også her at han vil ta kontakt med foreldrene til guttene. Dette er viktig og nødvendig.

Etter samtale ringer Roy til foreldrene, slik han sa til guttene, og forteller om episoden. Roy forteller at dette har pågått lenge, og at alle guttene vet at han skulle ringe hjem. Han forteller at han trenger hjelp fra foreldrene til guttene for å følge opp denne saken. Det er viktig at de snakker med guttene sine, og at det ikke hjelper å bli sint på dem.

Roy har fulgt Jonatan opp i de siste dagene. Han har hatt samtaler med ham for å forsikre seg om at krenkelsene har stoppet. Noen dager senere gir Roy beskjed til alle guttene om at han vil snakke med dem. Jonatan vet om dette.

De sitter sammen i en ring. Roy forteller at han er stolt av at de har vært åpne og ærlige om situasjonen. Han spør guttene om hvordan det har gått siden de hadde samtale. Guttene forteller i tur og orden at de har sluttet å være slem med Jonatan. De forteller at de har snakket med foreldrene sine.

Etter samtalen oppfordrer Roy dem til å si pene ting om hverandre. Litt nølende gjør de det. Så forteller Roy om en annen gutt han kjenner, som ble plaget på skoleveien- om hvor redd han var- og hvor ulykkelig han var. Guttene hører nøye etter. - Hvordan tror dere det er å være ham? spør Roy. Guttene har mange forslag. De skriver dem ned på et stort ark. Når de er ferdige spør Aksel om han får si noe. Roy nikker. Plutselig er Aksels øyne fulle av tårer. - Mamma snakket med meg i går kveld. Da hun forklarte meg at Jonatan ble redd, ble jeg så lei meg. Om forlatelse, Jonatan. Jeg skal aldri ta sekken din mere, eller plage deg. Ikke slå deg i ryggen heller, sier han med tårevåte øyne. Jonatan får kulerunde øyne. Han åpner munnen, men det kommer ingen ord. Det blir helt stille i rommet. De andre to som har plaget Jonatan sier stille om forlatelse.

Roy sier at dette var store ord. Kanskje må Jonatan få lov til å tenke seg om. Jonatan nikker.

De reiser seg opp, og Aksel rekker hånden mot Jonatan. Han griper den, og uten ord blir de stående. Det er en fredelig stemning i rommet.

HVOR KAN JONATAN FÅ HJELP?

Elever har ikke oversikt over hvor de kan få hjelp, og hvem som kan hjelpe dem når de har det vanskelig på skolen. Det må foreldre og lærere hjelpe dem med, og det krever av begge parter har et godt samarbeid og kan snakke om de små tegnene på at barnet sliter. Godt foreldresamarbeid gjør at vanskelige tema kan komme på dagsorden. Det viktigste Jonatan kan gjøre for å få hjelp, er å fortelle noen om mobbingen. Lærerne og administrasjonen på skolen har aktivitetsplikt knyttet til å gjøre noe med mobbingen som Jonatan utsettes for, aktiviteter som er til hjelp for Jonatan og som gjør at han får det bedre på skolen. Ofte kan også helsesøster på skolen hjelpe, eller være en å snakke med.

VOKSNE KAN SKAPE VENNSKAP

Vennskap er viktig for å motvirke mobbing. Noe av det viktigste vi kan gjøre for å hindre mobbing er at de voksne skaper et varmt og godt miljø rundt barna. Det er nødvendig at voksne jobber sammen på tvers av ytre skiller for å skape gode og inkluderende oppvekst- og læringsmiljøer, der barn kan utvikle vennskap og gode relasjoner. Skal vi stoppe mobbingen, må alle voksne rundt barna samarbeide. Som voksen, enten som foreldre eller lærer, bør en tenke på hvilke grep en kan gjøre sammen med andre voksne for å bidra til at det blir enklere for barna å skape vennskap. Samarbeid i lokalmiljøet - i barnehagen, på skolen og på fritiden - fremmer vennskap og hindrer at barn og unge utsettes for mobbing (Godskole.no).

Å BYGGE RELASJONER

Voksne er rollemodeller for barn og ungdom, og det de gjør og sier har stor betydning for hvordan barn har det. Voksne kan legge til rette for at barn skaper gode relasjoner til andre. Også med måten de selv er mot andre og snakker om andre. Alle voksne som har å gjøre med barn og unge, har et spesielt ansvar for å oppdage krenkelser og handle når de oppdager at noen utsettes for

krenkende ord og handlinger. Voksne må bry seg og være modige når de ser at et barn ikke har det godt. Barn må se at de voksne reagerer når andre barn blir plaget, ertet eller utsatt for adferd som er krenkende. Voksne må gi barna tro på at det nytter å fortelle om krenkelser, og at det er hjelp å få blant de voksne. (Voksne for barn, 2017).

SKOLEN OG BARNEKONVENSJONEN

Norge har ratifisert FNs barnekonvensjon fra 1989. Ved at Norge har ratifisert konvensjonen, har Norge også forpliktet seg til å jobbe for at norsk lov skal være i tråd med grunnsynet på barn som likeverdige borgere, som konvensjonen hevder. Denne konvensjonen gir barn rettigheter. Norge må svare på hvordan de har jobbet med Barnekonvensjon i rapporter til FN. Denne konvensjonen står også over norsk lov. En av de sentrale punkter i konvensjonen er barns rett til å bli hørt i saker som angår dem (Artikkel 12). Derfor er det å jobbe mobbeforebyggende også en måte å sikre barns helse. Å være i en situasjon der en blir mobbet, er ikke helsefremmende.

Artikkel 3 forteller at det alltid skal være vurderinger av hva som er barnets beste som ligger til grunn for beslutninger. Disse refleksjonene krever at en belyser saken fra alle sider og ser på mulige konsekvenser, og vurderer dem nøye opp mot hverandre. Også her er barnets egen stemme viktig.

I saker som den vi har belyst her, er det viktig med ivaretagelse av begge parter, ikke bare den som blir krenket, men også de som krenker. Nulltoleranse for mobbing betyr ikke at de som utsetter andre for krenkelser skal stemples og stenges ute. Her kreves det klokskap i alle ledd for å løse uønskede situasjoner, ikke flytte problemene.

FORELDRENES ROLLE

Foreldre og foresatte til barn i skolen bør engasjere seg i elevenes skolehverdag. De er en viktig faktor for å fremme miljøet på skolen - blant elever og også mellom elev og lærer. Et tett samarbeid for å arbeide forebyggende er viktig for at en skal lykkes i arbeidet for å hindre mobbing og krenkelser. Foreldre har, sammen med skolen ansvar for at barn skal

oppleve sin skolehverdag som trygg og forutsigbar. For å få til dette er samarbeidet med skolen viktig. Det samme gjelder at foreldrene fremsnakker skolen på best mulig måte. Foreldre til barn som opplever mobbing eller krenkelser er svært sårbare i en slik situasjon, og det bør skolen ta inn over seg. Foreldrene trenger også hjelp og støtte når deres barn ikke har en bra skolehverdag. (Larson, 2001)

REKTORS ROLLE

På skolen har rektor sammen med den øvrige ledelsen en viktig rolle i arbeidet mot krenkelser. Det handler om å gjøre skolens holdninger så tydelige at elevene ser dem gjennom å observere de voksne i skolen. Det er rektor som har det øverste ansvaret, han eller hun er derfor en nøkkelperson når det gjelder forebyggende arbeid.

Utdanningsdirektoratet har gjennom "Bedre læringsmiljø"-satsingen satt fokus på elevenes læringsmiljø (Udir, 2018). Direktoratet har utarbeidet fem punkter som oppsummerer hva de legger i et godt læringsmiljø:

1. Lærerevs evne til å lede klasser og undervisningsforløp.
2. Positive relasjoner mellom elev og lærer.
3. Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene.
4. Godt samarbeid mellom skole og hjem.
5. God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen.

Dette er en god huskeliste for arbeidet med skolemiljø.

AVSLUTNING

Eksempelfortellingen endte bra. Det var fordi læreren tok seg det ekstra bryet det er å gå en kvalitetssløyfe når en har mistanke om at noe er galt. Dette kalles også for dobbelkretslæring. Slik læring gjør at skolen kontinuerlig driver på med forbedringsarbeid. Det er viktig å arbeide forebyggende mot krenkelser. Dette kan gjøres ved å senke terskelen for å si ifra. Når det skal gjøres fordrer det at de voksne snakker med barna om dette temaet. Vi mener at det reviderte kapitlet i loven vil bidra til at skoler med skolens ledelse nå vil legge til rette på en annen måte enn tidligere. De må legge til rette

for godt relasjonelt arbeid, og åpenhet rundt det å ha det vanskelig slik at den som sier fra/ blir oppdaget ikke står igjen i en offerrolle. Å jobbe med relasjoner gir ferdigheter som varer. Å være en relasjonelt orientert lærer vil ha best effekt om en i tillegg har tydelig struktur og fremdrift i faget. Det holder ikke å være faglig flink, og ikke kunne bygge relasjoner- og vice versa. Faglig struktur og god relasjonskompetanse er sammen to suksessfaktorer for å lykkes med å skape gode læringsmiljø. God struktur, god klasseledelse og tydelige voksne som tør å sette grenser for barn mener vi er viktige suksessfaktorer for å lykkes i dette arbeidet. I tillegg må skoleledelsen være motoren i arbeidet med barnas arbeidsmiljø. Det vil trygge lærere og sørge for refleksjon, støtte og fremdrift i arbeidet.

Fotnoter:

1. Dette uttrykkes i Reform 97 slik; "Reform 97 er en barnereform som gir grunnskolen ansvar for å medvirke til å gi barn og unge gode oppvekstvilkår og rike impulser i et allsidig læringsmiljø".

Litteraturliste

Greene, W. R.

(2014). *Utenfor, elever med atferdsutfordringer*, Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Kirkengen, A. L. og Brandtzæg Næss, I.

(2015) *Hvordan krenkede barn blir syke voksne* Larsson. E.

(2001) *Mobbet? - det har vi ikke merket*, Oslo: NKS- forlag

Nordahl, T.

(2012) *Klasseledelse*. Oslo: Gyldendal akademiske

Internettokument

Barneombudet, *Mobbing på skolen*, hentet 18.12.2018 fra: <http://barneombudet.no/dine-rettigheter/pa-skolen/mobbing-skolen/> Eriksen, I. M., Hegna, K., Bakken, A. & Lyng, S. T (2014). *Felles fokus. En studie av skolemiljøprogrammer i norsk skole*. NOVA Rapport 15/2014, hentet 02.02.2019 fra: <http://www.forebygging.no/Rapporter-og-undersokelser/Temarapporter/2015-2013/Felles-fokus-En-studie-av-skolemiljoprogrammer-i-norsk-skole/>

Forskning.no (2015), *Sånn får vi god skole, mener skoleforskeren*, hentet fra <https://forskning.no/samfunn-barn-og-ungdom-samfunnskunnskap-skole-og-utdanning/2015/04/sann-far-vi-god-skole-mener-FNs-konvensjon-om-barnets-rettigheter>: hentet 18.12.2018 fra <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1989-11-20-1>
God skole, hentet 19.12.2018 fra; <http://www.godskole.no/mobbeprogrammer>
<http://www.godskole.no/mobbing-og-krenkende-atferd>
<http://www.godskole.no/mobbing-og-krenkende-atferd/organisering-av-mobbe-arbeidet>
Lov om grunnskolen og den videregående opplæring: hentet 18.12.2018 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Ungsinn.no (2017): *Kunnskapsoppsummering og klassifisering av tiltaket Zero (2. utg.)*, hentet 19.12.2018 fra: https://ungsinn.no/post_tiltak_arkiv/zero-2-utg/
Uni.no: *Forskningsresultater Olweusprogrammet*, hentet 28.12.2018 fra: <http://uni.no/nb/uni-helse/forskningsresultater-olweusprogrammet/>
Regjeringen.no (2017), *Nulltoleranse mot mobbing*, hentet 19.12.2018 fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/null-toleranse-mot-miobbing/id2539079/>
Utdanningsdirektoratet (2018), *Læringsmiljøprosjektet*, hentet 18.12.2018 fra: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/eksterne-veiledere-laringsmiljoprojektet>
Voksne for barn, *Inkludering*, hentet 19.12.2018 fra: <https://mobbing.vfb.no/>

Beate Heide

Nordmyrv 72
7089 Heimdal
Tlf. 95134930
E-post: be-heide@online.no

Rina Nicolaisen

Medtigården 12
8100 Misvær
Tlf. 95235808
E-post: rinanicolaisen@yahoo.no